

Ларуса МАСЛОВА,

orcid.org/0000-0002-8279-2077

викладач кафедри англійської мови і перекладу
Київського національного лінгвістичного університету
(Київ, Україна) *larysa.maslova@knlu.edu.ua*

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АНАЛІЗУ ТЕКСТУ ЗА ДОПОМОГОЮ БІХЕВІОРИЗМУ ТА ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ

Основною темою статті є розгляд двох методів навчання студентів іноземної мови – біхевіоризму та лексичного підходу – у контексті їх комплексного використання. У цій статті піднімається проблема недостатньої дослідженості застосування цих підходів у зв'язці. Наразі у науковому просторі наявні теоретичні дослідження щодо двох підходів, вибраних нами темою дослідження, але не приділяється належна увага поєднанню декількох методів на практиці. Хоча біхевіоризм і лексичний підхід і здаються протилежними, їх використання разом цілком можливе, та навіть більше, допомагає підвищити ефективність вивчення граматичного матеріалу. Досягнення цієї мети реалізується за допомогою залучення студентів до виявлення граматичних структур у тексті, прослідковування повторюваності та взаємозв'язку тих чи інших граматичних елементів, обґрунтування їх використання та пошук і пояснення лексичних елементів, що їх включають, з метою зведення цих граматичних елементів до рівня лексичних блоків у когнітивному сенсі, а також граматичного аналізу наявних у тексті лексичних блоків. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та наданні практичних рекомендацій щодо методики навчання майбутніх філологів аналізу тексту з використанням методу біхевіоризму та лексичного підходу. Доведено, що використання двох досліджуваних методів має більші практичні переваги для досягнення педагогічної мети, а саме – поглибленого аналізу, вивчення та опанування студентами елементів мови для їх подальшого використання у власному мовленні із комплексним розумінням цих елементів та можливостей щодо їх трансформації під окремими ситуаціями. Результатом цієї роботи є розробка та надання практичних рекомендацій щодо завдань із аналізу тексту з використанням біхевіоризму та лексичного підходу та властивих їм принципів щодо вивчення іноземної мови, висвітлених у статті. Надані приклади такого аналізу з поясненнями переваг усіх етапів та приклади допоміжних джерел для виконання завдання. Вирішені педагогічні завдання пов'язані з: когнітивними функціями, а саме пізнанням та взаємодією з мовою, яка вивчається; комплексним поглибленим вивченням ключових складників мовлення (лексико-граматичних блоків); внеском у покращення методів лінгводидактики у рамках навчального процесу майбутніх філологів.

Ключові слова: біхевіоризм, лексичний підхід, аналіз тексту, методика, лексичні блоки.

Larysa MASLOVA,

orcid.org/0000-0002-8279-2077

Lecturer at the Department of the English Language and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Kyiv, Ukraine) *larysa.maslova@knlu.edu.ua*

METHODS OF TEACHING STUDENTS TO PERFORM TEXT ANALYSIS USING BEHAVIORISM AND LEXICAL APPROACH

The main topic of the article is consideration of two methods of teaching students foreign languages – behaviorism and lexical approach – in the context of their integrated use. This article raises the issue of insufficient research of employing these approaches holistically. Currently, the scientific area includes theoretical researches on the two approaches we have chosen as the topic of the article, but the attention paid to the combination of several methods in practice is insufficient. Although behaviorism and lexical approach seem to be opposite, their use together is quite possible, and moreover, helps to increase the effectiveness of the study of grammatical material. Achieving this goal is implemented by involving students in identifying grammatical structures in the text, tracing the repetition and interconnection of certain grammatical elements, substantiating their use, and finding and explaining lexical elements that include them, in order to bring these grammatical elements to the level of lexical blocks in the cognitive sense, as well as grammatical analysis of lexical blocks available in the text. The aim of this article is to theoretically substantiate and provide practical recommendations for methods of teaching future philologists to analyze the text using the method of behaviorism and lexical approach. It has been proved that the use of two researched methods has greater practical advantages to achieve the pedagogical goal, namely – in-depth analysis, study and mastery of language elements by students for their further use in their own speech with a comprehensive understanding of these elements and opportunities for their transformation within individual situations. The result of this study is the development and provision of practical recommendations for the tasks of text analysis using behaviorism and lexical approach and their inherent principles, covered in the article, for learning a foreign language. Examples of such analysis with explanations of the benefits of all stages and examples of auxiliary sources for the task accomplishment are given. The pedagogical tasks related to: cognitive functions, namely cognition and interaction with the language being studied; comprehensive in-depth study of key components of speech (lexical and grammatical blocks); contribution to the improvement of linguodidactic methods within the process of education of future philologists – are solved.

Key words: behaviorism, lexical approach, text analysis, methods, lexical blocks.

Постановка проблеми. У сучасному світі, що швидко розвивається, питання пошуку шляхів підготовки кваліфікованих спеціалістів-філологів з використанням різних методик викладання іноземних мов є вкрай важливим. Дослідженням різноманітних методик займаються численні лінгвісти, але в більшості прослідковуємо тенденцію до вивчення окремих з них чи огляд багатьох, але знову ж таки окремо одна від одної. У процесі розробки нових шляхів покращення педагогічних практик у сфері вивчення іноземних мов постає необхідність виведення в нову тенденцію використання декількох методик одночасно для забезпечення ефективного навчання студентів мовних факультетів і відповідності високим вимогам до їхнього програмного рівня володіння мовами, що вивчаються. Отже, актуальність дослідження зумовлена саме необхідністю забезпечення комплексного підходу до підготовки майбутніх філологів, а також нових шляхів поліпшення педагогічних практик, що цей підхід відкриває. Пропонуємо розглянути дві популярні методики, що в той же час різко відрізняються одна від одної, – біхевіоризм та лексичний підхід.

Аналіз досліджень. Одним із найважливіших факторів під час навчання іноземної мови є психолінгвістичний підхід, який найкраще підійде для всеохоплюючого опанування матеріалу. Дослідженням і розробкою психолого-педагогічних теорій навчання займалися багато науковців (І. П. Павлов, Б. Скіннер, М. Льюїс, Н. Хомський, С. Крашен, Х. Браун, В. Моултон та ін.). Були представлені численні гіпотези, підходи та методики щодо формування іншомовної комунікативної компетенції – від ретельного вивчення правил до повного занурення у мовне середовище і навчання шляхом несвідомого сприйняття. Почасти приділялася немала увага наведеному у цій роботі біхевіоризму (Дж. Уотсон, Н. Хомський, Б. Скіннер, Д. Ларсен-Фрімен, Дж. Річардс, Т. Роджерс, У. Ріверс та ін.) та лексичному підходу (М. Льюїс, Д. Ларсен-Фрімен, Дж. Річардс, Т. Роджерс, У. Ріверс, Ф. Берс, та ін.). Такі імениті вчені, як І. П. Павлов, Б. Скіннер і М. Льюїс, заклали основи теорій, які ми розглядатимемо. Якщо ж розглянути сучасний розріз досліджень з цієї теми, останнім часом основна увага приділяється огляду, порівнянню між собою та розробці інваріантів практичного застосування цих методів окремо один від одного. Аналіз методичної літератури дав зрозуміти, що розгляд і порівняння між собою різних підходів є й досі актуальним, але питання практичного поєднання цих підходів, особливо настільки різних, не висвітлено і потребує вирішення.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та надати практичні рекомендації щодо методики навчання майбутніх філологів аналізу тексту з використанням методу біхевіоризму та лексичного підходу.

Виклад основного матеріалу. Для початку слід розглянути самі поняття біхевіоризму та лексичного підходу як таких, їхню лінгвістично-психологічну базу та основоположні лінгводидактичні методи, які ми будемо використовувати пізніше на практиці.

Почнемо ми з біхевіоризму, оскільки його концепція сформувалася ще в першій половині минулого сторіччя та впевнено закріпилася як основний метод вивчення іноземних мов і продовжує бути такою до наших днів для більшості навчальних закладів.

Біхевіоризм є одним із антименталістичних, емпірично заснованих підходів до вивчення поведінки людей (Richards, Rodgers, 2001: 56). У рамках цієї теорії людина розглядається як організм, який має широкий репертуар творчості та поведінки, у тому числі вербальної. При цьому, як зазначають лінгвісти (Richards, Rodgers, 2001: 56; Поляков, 2013, 167; Rivers, 1964: 192; Ланкевич, 2017: 203; Птицына, 2016: 197), вибір певних типів мовної поведінки людини розглядався в контексті трьох основних факторів, що характеризують особливості навчання людини іноземної мови: стимул – реакція у відповідь – підкріплення. Поняття стимулу має на увазі парадигму фактів про предмет, що вивчається, які підлягають засвоєнню як основа для вироблення відповідних практичних умінь. Реакція у відповідь, викликана стимулом, являє собою вербальну поведінку певної функціональної спрямованості (Яковлева, Агаджанян, 2013: 15). У завдання підкріплення входить маркування реакції, як належної або неналежної, та заохочення до повторення (або придушення) реакції у майбутньому. Особлива увага приділяється дослідженню підкріплення, оскільки виразність цього фактора визначає ймовірність багаторазових аналогічних реакцій на той самий стимул, що призводять до вироблення певних навичок і звичок (Richards, Rodgers, 2001: 56; Яковлева, Агаджанян, 2013: 15).

Серед інших головними принципами цього методу є просте механічне повторення на основі спостережень, заучування напам'ять текстів і тренування за зразками. У контексті цього методу вважається, що вивчення іноземних мов – це в основному процес формування механічних навичок. Переважає індуктивний метод вивчення граматики, негайне виправлення помилок (Поляков, 2013, 167). Підкріплення є винятково важливим

елементом процесу навчання, оскільки воно збільшує ймовірність того, що поведінка повториться і з часом перетвориться на звичку (Ланкевич, 2017: 203; Птицына, 2016: 197).

У протиставлення біхевіоризму лінгвісти (Д. Ларсен-Фрімен, Дж. Річардс, Т. Роджерс) іноді ставлять лексичний підхід, заснований М. Льюїсом. Лексичний підхід у викладанні мови походить від переконання, що будівельними блоками вивчення мови та спілкування є не граматики, функції, поняття чи якась інша одиниця планування та навчання, а лексика, тобто слова та словосполучення (Richards, Rodgers, 2001: 132). Він робить акцент більшою мірою саме на лексику, аніж на граматику, і завойовує все більше прихильників завдяки можливості засвоювати мову відразу лексичними блоками. Під лексичними блоками розуміються мовні явища, які зустрічаються у стійких і напівстійких одиницях (Свирина, 2012: 282). Відома американська методистка, автор кількох методик викладання англійської мови як іноземної, Діана Ларсен-Фрімен, зазначала, що зараз люди набагато більше усвідомлюють, що мова, хоча й частково керована правилами, складається з ряду лексикалізованих фраз (by the way; have a nice day) і лексикалізованих основ речень (I am very sorry to hear that...; I'd like to...; How about...) (Ancker, 1999: 6). Такі фрагменти початкового речення, які ви доповнюєте самостійно. Існує безліч подібних фраз і лексичних основ речень, за допомогою яких люди, які вивчають певну мову, можуть вільно та природно спілкуватися. Таким чином, це досить широке поняття, що включає цілі фрази або початок фраз, а також колокації, прислів'я, крилаті фрази, ідіоми, сталі вирази та фразові дієслова. (Прокофьева, 2017: 113; Свирина, 2012: 283)

Такі блоки запам'ятовуються з часом у міру їх постійного вживання. Таким чином, граматику засвоюється студентами у вигляді цих самих блоків: фраз, поєднань слів або моделей, тобто без вивчення граматичних правил. Лексичний і граматичний аспекти зливаються воедино, і їх засвоєння розвиває у студентів почуття мови і мовну здогадку. (Вострилова, 2016: 1) Принципом цього підходу є так звана «лексична граматики» (lexicalized grammar), тобто вивчення та закріплення лексичних блоків, що регулярно зустрічаються у мові. Завдяки цьому граматику сприймається через лексику, інтуїтивно, на основі цих словосполучень. (Прокофьева, 2017: 113; Вострилова, 2016: 1)

Отже, як можна побачити з оглядових описів, між двома методиками, що розглядаються,

є кілька фундаментальних відмінностей, а саме: біхевіоризм фокусується на граматичній структурі, вивченні правил і формуванні звички шляхом численних повторень та виправлень; лексичний підхід ставить у центр уваги лексичні блоки, через які також можна вивчити граматичні структури, а також розвиває мовну інтуїцію.

Практична значимість кожного з методів розкривається, відповідно, на практиці, тому зараз ми продемонструємо деякі приклади аналізу тексту, що не є обмежувачими, за допомогою цих методів. Спочатку розглянемо окремо біхевіоризм і сконцентруємося на граматичній основі мови як формальній ознаці.

The left print's a little deeper, so he may have been carrying something. (Thomas Harris) – у цьому прикладі ми можемо чітко **виявити** та **обґрунтувати** такі важливі граматичні елементи:

- використання “is” після третьої особи однини (he, she, it);
- використання артикля “a” з “little” для формування прикметника з позитивним підтоном (невелика кількість, але хоч трохи є);
- порівняльна форма вищого ступеню прислівника “deep”;
- модальний перфект зі значенням вираження минулого часу, до того ж використання граматичного часу Present Perfect Continuous у тій самій граматичній конструкції.

I should have caught you in Marathon when you got off work. (Thomas Harris) – у цьому прикладі з того ж тексту того ж автора ми бачимо повторення граматичного елемента, який нам вже зустрічався, а саме модальний перфект, що нам і потрібно для прослідкування **повторюваності**.

It was a nice day. All the days had been nice. (Neil Gaiman and Terry Pratchett) – наведені два речення мають свої граматичні ознаки, між якими прослідковується **взаємозв'язок**. У першому реченні:

- Past Simple;
- артикль “a” для означення одного явища, яке згадується вперше.
- У другому реченні:
- Past Perfect, що пов'язаний з Past Simple у першому реченні;
- артикль “the” для означення конкретних явищ, що вже згадувалися раніше – у першому реченні з артиклем “a”.

Тепер пропонуємо розглянути деякі приклади для аналізу за допомогою лексичного підходу.

I said, that one went down like a lead balloon. (Neil Gaiman and Terry Pratchett) – у цьому прикладі **виявляємо** лексичний блок “go down” (у цьому контексті: *терпіти невдачу*).

He's not too comfortable with locks. (Thomas Harris) – тут прослідковуємо граматичний **взаємозв'язок** двох лексичних блоків:

- be comfortable with + іменник (у цьому контексті: *добре справлятися, не викликати труднощів*)
- be not too + прикметник (*не дуже й, не занадто*)

It was a moral question, and the police were not comfortable with it. (Thomas Harris) – тут можемо прослідкувати **повторюваність** лексичного блоку, наведеного вище, – be comfortable with + іменник.

До речі, як можна було помітити, у лексичні блоки включені фразові дієслова. І в той час, як вони є лексичними блоками, вони також є граматичними елементами, що підкоряються правилам. Тому зараз ми перейдемо до ключового моменту – демонстрації комплексного використання двох підходів, що розглядаються, і тут вже буде набагато більше цікавих моментів.

They were looking for fingerprints. (Thomas Harris) – у цьому прикладі, крім іншого, ми можемо **виявити** лексичний блок у вигляді фразового дієслова “look for”, а також **обґрунтувати** його граматично:

- це неподільне перехідне фразове дієслово;
- у цьому разі використано у формі Past Continuous.
- *Wake me up if I drop off, okay?* (Thomas Harris) – а вже тут ми можемо виявити два види фразових дієслів:

- “wake up”, що є подільним перехідним;
- “drop off”, що є неподільним неперехідним.

Dolarhyde must have been looking for Reba McClane. (Thomas Harris) – у цьому прикладі можемо прослідкувати **повторюваність** і **взаємозв'язок** таких елементів:

- лексичного блоку “look for”, наведеного вище;
- граматичного елементу модального перфекту, причому також з використанням Present Perfect Continuous.

Best not to speculate, really. (Neil Gaiman and Terry Pratchett) – а тут можемо знайти цікаву спірну ситуацію, де у лексичному блоці “best not to” прослідковуємо граматично вірний порядок not + to, але при цьому речення є граматично неповним через відсутність підмета, що можна **обґрунтувати** стилістикою розмовної мови.

Well, he'd better start really enjoying them now, while there was still time. (Neil Gaiman and Terry Pratchett) – у цьому реченні бачимо ще більше цікавих елементів для аналізу, а саме:

- лексичний блок “had better”, ідіома, що увійшла та твердо закріпилася у підручниках з граматики, ставши її частиною, як і “would rather”, що часто йде у парі;

– використання дієслова із закінченням -ing після start;

- підрядне речення зі сполучником while;
- лексичний блок “there is” у формі Past Simple

I think it was a bit of an overreaction, to be honest. I can't see what's so bad about knowing the difference between good and evil, anyway. (Neil Gaiman and Terry Pratchett) – у цих двох реченнях ми бачимо цілу скарбницю лексичних блоків і граматики для аналізу:

- лексичний блок “I think” як початок фрази;
- лексичний блок “a bit of a(n)”, у структуру якого двічі вписаний артикль a(n);
- лексичний блок “to be honest”;
- лексичний блок “what's so bad about doing”, у якому можемо прослідкувати граматичну особливість – використання дієслова із закінченням -ing після прийменника, у даному випадку about;
- лексичний блок “the difference between” як колокація.

З викладених вище прикладів можна зрозуміти, що граMATика часто йде у парі з лексичними блоками у тій чи іншій формі. Це можуть бути як граматичні конструкції навколо лексичних блоків, де вони виступають лише семантичним елементом, так і граMATика всередині цих самих блоків, що допомагає підлаштовувати ці фрази та вирази під конкретну мовну ситуацію. Саме з цим буде корисно ознайомити студентів, адже глибше розуміння структури та схеми формування тих чи інших лексичних блоків і їх трансформації у рамках можливих інваріантів є важливим складником поглибленого розуміння логіки функціонування мови, що сприяє розвитку цієї логіки у майбутніх філологів.

А для закріплення віднайдених граматично-лексичних сполучень ми рекомендуємо скористатись допоміжними інтернет-джерелами. Почасті лінгвістичними корпусами, вебсайтами та сервісами для пошуку слів, фраз і граматично-лексичних сполучень у контексті різноманітних матеріалів – від окремих друкованих речень до аудіо- та відеоматеріалів, що містять елементи, які шукають. Джерелами пошуку в рамках аналізу можуть виступати, наприклад, такі вебсайти: Reverso Context (для пошуку по реченнях), Youglish і Tubequizard (для пошуку по аудіо- та відеоматеріалах з сайту Youtube), Playphrase (для пошуку по відеоматеріалах із серіалів і фільмів), SKELL і Frazelt (лінгвістичні корпуси для пошуку по реченнях) і так далі. Джерел таких типів дуже багато, і ці приклади наведені лише для демонстрації, але ні в якому разі не обмеження творчого підходу в процесі аналізу. Ми навели лише приклади

варіантів загальнодоступних джерел для подальшого пошуку, опрацювання та поглиблення знань про ті чи інші граматичні елементи, лексичні блоки та їх поєднання, їх семантичні і граматичні властивості у різноманітних мовних ситуаціях.

Опрацювання великого об'єму тексту, що включає виявлені граматичні та лексичні елементи, дозволить реалізувати на практиці переваги обох досліджуваних у даній роботі методів, а саме: лексичний підхід допомагає сприймати інформацію у вигляді усталених блоків і засвоювати їх з подальшим вживанням у мові, зводить ці блоки разом із наявною внутрішньою граматичною структурою до рівня цілого та сталого; біхевіоризм також відповідає за багатократне використання елементів, що вивчаються, почасти самими студентами за зразками, а також за граматичний аналіз цих та оточуючих елементів, для свідомого та поглибленого розуміння усталених семантичних блоків. Таким чином розширюються можливості використання студентами вивченого матеріалу, адже на основі багатьох знайдених самостійно прикладів вони запам'ятовують смислові блоки, які потім можуть інкорпорувати у власні мовні ситуації, а також оволодівають належними знаннями з внутрішньої граматичної будови цих елементів і можуть створювати власні інваріанти вивченого.

На основі викладеного вище ми пропонуємо наступний порядок структурних етапів для проведення аналізу студентами:

1) виявлення граматичних структур і лексичних блоків у тексті;

2) обґрунтування використання тих чи інших граматичних структур і пояснення семантичних значень, в тому числі контекстуальних, лексичних блоків;

3) прослідковування взаємозв'язку граматичних елементів і лексичних блоків у рамках фрази, речення чи деякої вищої частини тексту, тобто граматичний аналіз;

4) прослідковування їх повторюваності окремо та у віднайденій зв'язці;

5) пошук і опрацювання віднайдених блоків і сполучень в інших контекстах (що включає в себе вищезгадані етапи, але вже на матеріалі різних текстів різноманітних типів);

6) складання власних речень, діалогів, текстів та інші на основі проаналізованого та засвоєного матеріалу.

Ми рекомендуємо впроваджувати запропоновану схему в аудиторні заняття та/або у самостійне опрацювання студентами з певною періодичністю з метою кращого засвоєння поточного граматичного матеріалу та повторення вже вивченого за допомогою фокусування уваги на повтореннях різнома-

нітних граматичних конструкцій та патернах у лексичних блоках і їхньому взаємозв'язку впродовж усього тексту. Об'єм тексту, звичайно, залежить від його ступеню складності та частотності використання різноманітних конструкцій, як лексичних, так і граматичних, і, відповідно, співвіднесення цієї сукупності факторів із рівнем знань студентів. Мінімальний поріг періодичності, на нашу думку, становить раз на місяць, максимальний – раз на тиждень з виділенням часу на повне комплексне опрацювання одного тексту в межах двох академічних годин. Також слід зазначити, що відтворення діалогів, речень і інших видів практичного застосування засвоєного матеріалу студентами ефективно буде перевіряти під час аудиторних занять і на наступний раз після занять, що включали опрацювання тексту. Це позитивно вплине на процес запам'ятовування як раз за біхевіоризмом, що передбачає багатократне повторення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, комплексне використання біхевіоризму та лексичного підходу є особливим варіантом аналізу тексту, завдяки якому вдається досягнути певного рівня занурення у мовне середовище, при цьому тримаючись граматичного напрямку розуміння блоків, що сприймаються. Студенти вчаться не лише застосовувати вивчені конструкції, але й помічати їх у майбутньому, що сприяє подальшому закріпленню цих структур і засвоєнню логіки мови, що вивчається, і висловлювати свої думки згідно з її природною структурою. Таким чином, у процесі аналізу студентами тексту з використанням біхевіоризму та лексичного підходу можна вирішити такі педагогічні завдання:

1) навчити підсвідомо знаходити та обґрунтовувати використання граматичних конструкцій для кращого розуміння мови та вдосконалення власних мовних навичок студента;

2) навчити виділяти та комбінувати лексичні блоки, а також використовувати їх у різному граматичному контексті;

3) навчити підсвідомо помічати повторюваність тих чи інших лексичних і граматичних патернів і конструкцій, що надалі сприяє поповненню комплексу знань і формуванню позитивної звички;

4) розвинути мовну інтуїцію студентів завдяки віднаходженню численних прикладів використання тих чи інших елементів у різноманітному контексті для поліпшення когнітивного мислення стосовно мови, що вивчається;

5) закріпити вивчення граматичних конструкцій завдяки їхньому використанню при чи

всередині лексичних блоків і засвоєнню цих блоків студентами як єдиного цілого, що сформує позитивну граматичну звичку на орієнтовному прикладі.

Проведене дослідження не тільки демонструє ефективність і доцільність використання комплексних

підходів і комбінування наявних методів навчання, але й розширює горизонти та відкриває можливості подальшого вивчення можливостей комбінування, статистичного аналізу їхньої ефективності, а також розвідки у сфері інших методів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яковлева Е. В., Агаджанян Р. В. Этапы развития англоязычной лингводидактики XX–XXI вв.: опыт аналитического осмысления. *Вестник МГИМО-Университета*. 2013. № 1 (28). С. 13–17.
2. Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 270 pp.
3. Поляков О. Г. Психолого-педагогические аспекты проектирования курса английского языка для специальных целей: анализ теорий учения. *Филологические науки: вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 2013. № 12. Ч. 2. С. 166–169.
4. Rivers W. M. *The Psychologist and the Foreign Language Teacher*. Chicago: University of Chicago Press. 1964. 212 pp.
5. Ланкевич Е. В. Второй иностранный язык: методики преподавания, изучения и развития навыка говорения. *Сопоставительная лингвистика*. Томск: УГПУ, 2017. № 6. С. 202–207.
6. Птицына Т. Н. Обзор современных теорий освоения второго иностранного языка (Second Language Acquisition: SLA). *Вопросы методики преподавания в вузе*. 2016. № 5 (19-2). С. 197–202.
7. Прокофьева О. Г. О применении лексического подхода при обучении английскому языку. *Вестник Университета имени О.Е. Кутафина*. 2017. № 11 (39). С. 112–116.
8. Свирина О. Л. Об обучении английским лексическим блокам. *Филология и культура*. 2012. № 3 (29). С. 282–285.
9. Ancker W. P. The Joy of Watching Others Learn: An Interview with Diane Larsen-Freeman. *English Teaching Forum*. 1999. Nr 4, pp. 2–9.
10. Вострилова Р. Ф. Лексический подход при обучении иностранному языку. *Электронный журнал Экстерна. рф*. 2016. URL: http://ext.spb.ru/2011-03-29-09-03-14/110-foreignlang/10433-Leksicheskiy_podkhod_pri_obuchenii_inostrannomu_yazyku.html (дата звернення: 15.11.2021).

REFERENCES

1. Yakovleva E. V., Agadzhanian R. V. *Etapy razvitiya angloyazyichnoy lingvodidaktiki XX–XXI vv.: opyt analiticheskogo osmysleniya* [Modern English Language Didactics: Aspects of Dialectics and Analysis]. *MGIMO Review of International Relations*. 2013, Nr 1 (28), pp. 13–17 [in Russian].
2. Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001, 270 pp.
3. Polyakov O. G. *Psihologo-pedagogicheskie aspektyi proektirovaniya kursa angliyskogo yazyika dlya spetsialnyih tseyey: analiz teoriy ucheniya* [Psychological and pedagogical aspects of english-for-specific-purposes course design: analysis of learning theories]. *Philology. Theory & Practice*. Tambov: Gramota, 2013, Nr 12, Part 2, pp. 166–169 [in Russian].
4. Rivers W. M. *The Psychologist and the Foreign Language Teacher*. Chicago: University of Chicago Press, 1964, 212 pp.
5. Lankevich E. V. *Vtoroy inostrannyiy yazyik: metodiki prepodavaniya, izucheniya i razvitiya navyika govoreniya* [Second foreign language: Issues in teaching, learning and testing speaking]. *Contrastive linguistics*. Tomsk: USPU, 2017, Nr 6, pp. 202–207 [in Russian].
6. Ptitsina T. N. *Obzor sovremennyih teoriy osvoeniya vtorogo inostrannogo yazyika (Second Language Acquisition: SLA)* [A short review of modern SLA (Second Language Acquisition) approaches]. *Teaching Methodology in Higher Education*, 2016, Nr 5 (19-2), pp. 197–202 [in Russian].
7. Prokofeva O. G. *O primenenii leksicheskogo podhoda pri obuchenii angliyskomu yazyiku* [On application of the lexical approach to teaching a foreign language]. *Courier of Kutafin Moscow State Law University (MSAL)*, 2017, Nr 11 (39), pp. 112–116 [in Russian].
8. Svirina O. L. *Ob obuchenii angliyskim leksicheskim blokam* [On teaching English lexical chunks]. *Philology and Culture*, 2012, Nr 3 (29), pp. 282–285 [in Russian].
9. Ancker W. P. *The Joy of Watching Others Learn: An Interview with Diane Larsen-Freeman*. *English Teaching Forum*, 1999, Nr 4, pp. 2–9.
10. Vostrilova R. F. *Leksicheskiy podhod pri obuchenii inostrannomu yazyiku* [Lexical approach in teaching a foreign language]. *Electronic journal Externat.rf*, 2016, URL: http://ext.spb.ru/2011-03-29-09-03-14/110-foreignlang/10433-Leksicheskiy_podkhod_pri_obuchenii_inostrannomu_yazyku.html (date of access: 15.11.2021) [in Russian].